

Lappuggla

En nordlig art som framför allt finns från norra Svealand och norrut. Under senare år har den vid några tillfällen häckat i Götaland, ner till Blekinge. Lappugglan häckar i rovfågelsbon och på högstubbar i skogsmark, helst nära öppna områden där den jagar smågnagare och näbbmöss.

Vissa individer (honor) kan på samma sätt som slagugglor kraftfullt attackera människor som kommer för nära bo eller ungar t.ex. vid röjning eller plantering. Tillåt aldrig barn att ens tillfälligt komma närmare häckande lappugglors ungar än 30-40m.

Rödlistestatus 2015: Nära hotad (NT)

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 25 % (fluktuerande)

2001–2012: minskning 15 % (fluktuerande)

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 1 april¹ – 1 september

Ekologiska krav

Lappugglan häckar i skogsmark där den i första hand utnyttjar risbon efter duvhök, ormvråk, fjällvråk och bivråk ibland också efter korp. Murkna, i toppen formbara högstubbar används gärna där sådana finns. Häckningar har sällsynt påträffats på taket av jaktorn, på större övergivna myrstackar och på rotvältor. I vissa områden där särskilda studier görs häckar en stor andel av paren i konstgjorda bon eller på boplattdelar.

Häckningsplatser i duvhöksbon eller vråkbbon kan användas under flera år, medan t.ex. korbbon bara använts tillfälligt. Förutsatt att närområdet inte förändrats nämnvärt kan bona byggas på och nyttjas av rovfåglar under år som lappugglorna inte häckar. Det är därför avgörande att området kring bona bibehålls som acceptabel häckningsmiljö för de aktuella arterna. Häckningsplatser på högstubbar eller liknande håller oftast bara en säsong. Även om häckningsplatsen oftast ligger väl dold inne i mer eller mindre mogen skog (i likhet med duvhök och de andra arterna i vars bo den häckar), jagar lappugglan huvudsakligen intill eller på öppen mark med enstaka eller grupper av träd som hyggen, myrar eller övergivna jordbruksmarker där tillgången på sork är god.

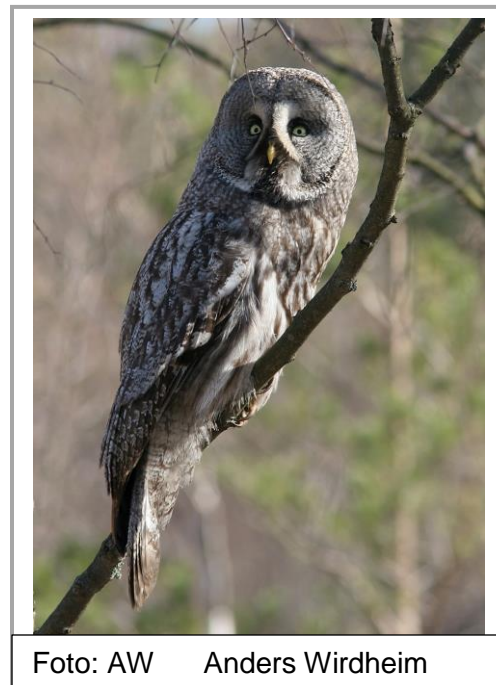

Foto: AW Anders Wirdheim

¹ Häckningsperioden bör inte sättas onödigt tidigt. Äggläggningen varierar från efter mitten av april till runt 1 maj hos olika par. Spel kan vid god födotillgång höras redan i februari men behöver inte innebära häckning just där. Häckningstiden bör räknas från när paret uppträder stationärt i boets närhet

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Födan utgörs nästan uteslutande av smånagare och näbbmöss och häckning sker uteslutande under måttliga och goda sorkår.

Tidpunkten för äggläggning kan variera betydligt mellan olika år och mellan olika lappugglor. Oavsett geografiska förhållanden sker äggläggningen från andra veckan i april–mitten av maj. Ungarna kläcks i mitten av maj–mitten av juni, och lämnar boet efter fyra veckor. De blir självständiga först i början av september till mitten av oktober beroende på när kullen kläcktes.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Lappugglan kräver hänsyn mot bebodda boplatser, men det måste framför allt också tas tillräcklig hänsyn mot duvhök och de andra rovfågelnas vars bon den är beroende av. Brist på större risbon på grund av skogsbruk anges som vara en huvudorsak till minskningen i stora delar av norra Sverige. Eftersom lappugglan häckar oregelbundet ska hänsyn tas mot alla större risbon som använts och kan användas av arten.

- Avstå från skogliga åtgärder inom 100 meter från boet under perioden 15 mars–20 augusti (gäller aktiva bon)².
- Lämna en kantzon kring alla större risbon och även konstgjorda bon som har använts av lappugglan vid avverkning eller andra skogliga åtgärder. Kantzonen ska vara så bred att boet inte syns väl från utanför kantzonen. Kantzonen lämnas orörd. Utanför själva kantzonen lämnar man hänsynsträd. Det gäller särskilt duvhöksbon som lappugglan ofta nyttjar. Samma gäller också för bivråken. Kontrollera alltid om boet är aktivt, påbyggt eller att lappuggla finns i närheten, innan skogsåtgärder.
- Lämna hänsynsytor med trädgrupper vid gallring och föryngringsavverkning, särskilt av äldre gran och lövträd. Koncentrera gärna hänsynen så att ytorna blir stora. Lämna träd som bedöms ha förutsättningar att bli framtida boträd.
- Lämna funktionella kantzoner av gran och lövträd mot bäckar, sumpskogar, sjöar och myrar. Lämna en bård av lägre/yngre skog mellan slutavverkningsyta och kantzon för att minska stormfällningen av i synnerhet granarna.

Skogsvårdslagen säger

- Ta inte bort äldre vindfällen, högstubbar och torrakor, äldre träd vid ägo gränser och myrstackar, äldre lövträd (särskilt asp) i barrskog m.m. Spara hålträd, äldre aspar och andra biologiskt värdefulla träd. t.ex. hassel, lind, lönn, ask och alm, eller bärande träd (SKSFS 7:8).
- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. örtrika områden längs bäckar eller andra vattendrag, kärr och småvatten, strand- och sumpskogar med naturskogskaraktär, äldre skog på uddar och öar, raviner, klyftor och blockmarker samt berg- och rasbranter, äldre hällmarksskog, äldre sandtallskogar, naturskogsrester, äldre trädbestånd med mycket hänglavar eller död ved, örtrika bestånd på kalkrika marker, äldre hassellundar, brynmiljöer, äldre skogsbeten samt igenvuxna hagmarker eller lövängar (SKSFS 7:17).

² Borde gälla alla kända boplatser, även konstgjorda som lappugglan använt.

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

- Lämna funktionella kantzoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som bäckar, raviner, myrar och sumpskogar, boträd (rovfågelsbon), kulturmiljöer m.m. (SKSFS 7:21).
- Lämna en funktionell kantzon utmed sjöar, vattendrag, kulturmiljöer eller mot öppen jordbruksmark oplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).
- Anpassa hyggena efter terrängen, sträva efter att göra mindre hyggen (SKSFS 7:10).

Indikator på skyddsvärd skog

Lappugglan kan häcka i olika typer av skog, beroende på var lämplig boplats finns. Den föredrar att boplatsen är belägen i relativt mogna till mogna bestånd och kan därför ofta vara en indikator för skyddsvärda skogar.

Regional tillämpning

Arten är mycket sällsynt häckande i stora delar av Sverige. I Svealand och särskilt Götaland är den oregelbunden. Förekomsten är mer regelbunden i norra Sverige och den sämre tillgången på risbon innebär att hänsyn är särskilt viktig här.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Gör naturvårdsavsättningar i äldre skogar, särskilt där det är lämpligt för rovfåglar som duvhök, bivrak eller ormvrak att bygga sina bon.
- Plantera inte igen övergivna åkermarker eller inägor i skogen.
- Hyggesfritt skogsbruk är positivt.
- Bygg gärna konstgjorda boplatser i lämpliga områden som saknar naturliga stora risbon. Samråd om möjligt med erkänd lokal eller regional sakkunskap.
- Kännedom om häckningslokaler för lappuggla eller andra rovfåglar bör inte spridas. Det kan dock vara ömsesidigt värdefullt att med ömsesidigt förtroende kontakta erkänd sakkunnig

Lästips

Artfakta för lappuggla. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100136>. ArtDatabankens webbplats,

Stefansson, O. 1997. Nordanskogens vagabond. Lappugglan (*Strix nebulosa lapponica*). Boden. (Uppdateringar och mer material finns på <http://lappugglan.se>).